

MINIPORADNIK

„Po Moc do Konsultanta”

Warszawa, 2015/2016

Miniporadnik powstał w oparciu o materiały wypracowane podczas warsztatów dla wychowawców w ramach projektu „Po Moc do Konsultanta”

Czym kierujesz się w pracy z rodziną dziecka?

*(...) kieruję się przede wszystkim dobrem dziecka i jego rodziny, własną intuicją oraz doświadczeniami koleżanek i kolegów z zespołu
(...)*

wypowiedz jednej z uczestniczek projektu

Zawartość

MINIPORADNIK.....	1
„Po Moc do Konsultanta”	1
Słowo wstępu:.....	5
O co warto zadbać zanim przyjmiesz dziecko pod opiekę?	6
1. Zorientuj się skąd będzie odbierane	6
Jeśli z domu rodzinnego to:	6
Jeśli z innej placówki/rodziny zastępczej to:	6
2. Przygotuj „dom” na przyjęcie podopiecznego.....	6
O co warto zadbać w pierwszym okresie pobytu dziecka? (od 1-3m-ce).....	7
Realizując cel:	
powrót do domu rodzinnego (rozpoznanie sytuacji).....	7
W pracy z dzieckiem:.....	7
Współpracując z rodziną:.....	8
Prowadząc dokumentację:.....	10
O co warto zadbać w kolejnym okresie pobytu dziecka?	
(od 3-18 m-ca).....	11
Realizując cel:.....	11
powrót do domu rodzinnego	11
W pracy z dzieckiem:.....	11
Współpracując z rodziną:	13
Jeśli rodzice/rodzic współpracują/e:	13

Jeśli rodzice/rodzic nie współpracują/e:.....	14
Prowadząc dokumentację:.....	15
O co warto zadbać po 18 miesiącu pobytu dziecka ?.....	16
Realizując cel:	
umieszczenie dziecka w rodzinie przysposabiającej:.....	16
W pracy z dzieckiem:.....	16
Współpracując z rodziną:.....	18
Prowadząc dokumentację:.....	18
Realizując cel:	
umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej:	19
W pracy z dzieckiem:.....	19
Współpracując z rodziną:.....	21
Współpracując z kandydatami na opiekunów zastępczych:.....	21
Prowadząc dokumentację:.....	22
Realizując cel:	
Przygotowanie do usamodzielnienia.....	23
W pracy z dzieckiem:.....	23
W pracy z dzieckiem przejawiającym zachowania demoralizacyjne:.....	29
W sytuacji konieczności umieszczenia podopiecznego w ośrodku (np. MOW, MOS, leczniczym):.....	30
Współpracując z rodziną dziecka:	30
Prowadząc dokumentację:.....	31

Słowo wstępu:

Drogi wychowawco,

Trzymasz w rękach Mini poradnik mający na celu wsparcie Twojej bieżącej pracy w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Wiemy, że praca, którą wykonujesz do łatwych nie należy. Mini poradnik ma zatem pomóc Ci w Twoich codziennych wyzwaniach zawodowych.

Chcemy, abyś wiedział, że znamy ciężar tej pracy. Mini poradnik został stworzony przez wychowawców domów dziecka podczas zjazdów warsztatowych w ramach realizacji projektu „Po Moc do Konsultanta”. Wierzymy w twórczą i efektywną moc grupy! Nie chcemy, abyś w tej pracy był sam! Chcemy, abyś czuł i miał wsparcie zespołu i widział sens swoich zmagania. To praktycy sami powiedzieli nam, jak Twoja praca wygląda na co dzień. Z czym się borykasz, co jest dla Ciebie wyzwaniem, jakie obszary są jeszcze do poznania i jak warto pracować w instytucjonalnych formach opieki zastępczej. Z doświadczenia wiemy, że powinna to być praca usystematyzowana i planowa dlatego w Mini poradniku staraliśmy się pokazać różne etapy pobytu dziecka.

Chcielibyśmy, aby służył Ci w codziennej pracy, abyś mógł w każdej dowolnej chwili zajrzeć do niego i upewnić się, że działasz właściwie. Podzieliliśmy go na różne obszary, tak aby łatwo było z niego korzystać.

To nie ma być kolejny obligatoryjny dokument, a jedynie usystematyzowany materiał do pracy.

Mamy nadzieję, że będziesz z niego korzystać.

Życzymy Ci wiele satysfakcji w pracy w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Wielu ciekawych inicjatyw na rzecz podniesienia jakości w pracy na rzecz dzieci i ich rodzin.

Koordynatorka Projektu

Elżbieta Prządka

O co warto zadbać zanim przyjmiesz dziecko pod opiekę?

1. Zorientuj się skąd będzie odbierane

Jeśli z domu rodzinnego to:

- Skontaktuj się z jego rodzicami aby ustalić możliwy termin spotkania w sprawie przyjęcia dziecka do placówki.
- Podczas pierwszego spotkania porozmawiaj z rodzicami, uspokój ich i zachęć do poznania miejsca gdzie będzie mieszkało ich dziecko.
- Zapoznaj się z dostępną dokumentacją.
- Jeśli to możliwe, bądź obecny podczas przyjęcia dziecka do placówki.
- W miarę możliwości zadбай o zabranie z domu najważniejszych dla dziecka pamiątek i rzeczy osobistych.

Jeśli z innej placówki/rodziny zastępczej to:

- Skontaktuj się z dotychczasowym wychowawcą kierującym procesem wychowawczym dziecka/ opiekunem zastępczym, aby zebrać niezbędne informacje (prawne, zdrowotne itp.).
- Jeśli to możliwe, bądź obecny podczas przyjęcia dziecka do placówki.
- Nawiąż kontakt z rodziną biologiczną dziecka, zachęć do współpracy.

2. Przygotuj „dom” na przyjęcie podopiecznego

- Przygotuj społeczność na przyjęcie nowego mieszkańca.
- Zadбай o miejsce dla niego w pokoju (pościel, ręcznik itp.).

O co warto zadbać w pierwszym okresie pobytu dziecka? (od 1-3m-ce)

Realizując cel:

powrót do domu rodzinnego (rozpoznanie sytuacji)

W pracy z dzieckiem:

- W dniu przyjęcia zapoznaj dziecko z mieszkańcami domu.
- Pokaż mu jego pokój i pozostałe pomieszczenia.
- Bądź przy nim w tych trudnych dla niego chwilach, powiedz o swojej roli w jego życiu, możliwościach kontaktu z rodziną i innymi bliskimi osobami ^x.
- Wspólnie z dzieckiem rozpakuj jego rzeczy i ustal czego mu brakuje i uzupełnij (rzeczy materialne, kosmetyki).
- Wybierz się na wspólny spacer, aby pokazać najbliższą okolicę.
- Zrób spis rzeczy dziecka, z którymi przyszło.
- W kolejnych dniach zapoznaj go z zasadami i regulaminem domu.
- Zaplanuj indywidualny czas dla dziecka.
- Poznawaj dziecko - zbieraj o nim informacje, obserwuj, rozmawiaj.
- Buduj relację z dzieckiem poprzez wspólne działania (np. odwiedziny u rodziny, wyjścia na zakupy dla społeczności, spaceru i zaspokajanie potrzeb).
- Zapewnij mu wsparcie emocjonalne poprzez rozmowy, przytulenia itp. ^x.

^x To istotne żebyś to był Ty, ponieważ wtedy nawiązuje się ważna relacja z dzieckiem

^x Ważne tematy rozmów: straty w życiu dziecka, emocje, przeszłość, teraźniejszość, przyszłość, wzajemne oczekiwania

Jeśli jest taka konieczność, to zapisz dziecko do nowej szkoły.

- Zadbaj o podręczniki, przybory szkolne i inne potrzebne rzeczy (strój do WF, buty na zmianę).
- Zaplanuj pierwsze wspólne wyjście do szkoły (zapoznanie z budynkiem, klasą, nauczycielami itd.).
- Nawiąż współpracę z wychowawcą klasy.
- W razie potrzeby zadbaj o zdiagnozowanie dziecka w Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej.
- Poznaj sytuację zdrowotną dziecka (dokumentacja medyczna, wizyta u pediatry i innych specjalistów).
- Przekaż ważne informacje o dziecku członkom zespołu wychowawców, zadbaj o ustalenie jednolitych oddziaływań.
- Poinformuj dziecko o organizowanym Zespole ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka, opowiedz o celu spotkania, planowanym przebiegu, zaproszeniu rodziców ^x.
- Przekaż dziecku (najlepiej wraz z rodzicami) najistotniejsze ustalenia z Zespołu (informacje adekwatne do jego wieku i rozwoju).

^x Pamiętaj! Warto na każdym etapie konsultować swoje działania z liderem, psychologiem, zespołem, oraz na superwizjach

Współpracując z rodziną:

- Zbierz informacje dotyczące dziecka i rodziny od OPS, Sądu (asystenta, kuratora).
- Skontaktuj się z rodziną w ich miejscu zamieszkania, umów się na wizytę porozmawiaj z rodzicem o dziecku, pokaż gotowość do współpracy, zaproś rodzinę do placówki, zachęcaj do odwiedzin dziecka ^x.
- Porozmawiaj z rodziną o roli wychowawcy bezpośredniego, wzajemnych oczekiwaniach, zapoznaj z zasadami panującymi w domu, ustalcie formy kontaktu rodziców z dzieckiem

^xZadbaj o swoje bezpieczeństwo- wsparcie lidera.

i wychowawcą (np. kontrakt), zapisz rodzicowi dane kontaktowe na kartce.

- Zadbaj o podpisanie przez opiekuna/ów prawnego/yh potrzebnych dokumentów.
- Spotkaj się z rodziną, aby porozmawiać o sytuacji rodzinnej podopiecznego (np. materialnej, emocjonalnej), przyczynach kryzysu w rodzinie.
- Przygotuj rodziców na udział w Zespole ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka, zachęć, pokaż wspólny cel i korzyści ze spotkania.
- W przypadku, kiedy rodzina nie ma asystenta, wspieraj rodziców w przewyżczeniu trudności, motywuj do działania, utrzymuj kontakt^x.
- Staraj się poznać innych członków rodziny, aby pozyskać wsparcie dla dziecka i rodziców.
- Angażuj rodziców w życie dziecka np. szkoła, zdrowie, zabawa itp.
- Zadbaj o odwiedziny dziecka domu rodzinnego. Zorientuj się jaka jest możliwość urlopowania dziecka do rodziców lub jeśli to niemożliwe - do innych członków rodziny.
- Zadbaj o organizację Zespołu ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka, opowiedz o celu spotkania, planowanym przebiegu, zapewnij rodzinie osobiste wsparcie podczas spotkania.
- Zachęć rodziców do wspólnego przekazania dziecku najważniejszych ustaleń z zespołu.

Ważne tematy
rozmowy:
Strata,
podjęcie wyzwań
związanych ze
zmianą

Prowadząc dokumentację:

- Zapoznaj się z dostępną dokumentacją (sądową, zdrowotną, szkolną itp.).
- Zwróć się z prośbą o brakujące dokumenty do odpowiednich osób i instytucji (np. rodziców, opiekunów prawnych, OPS, przychodni, poradni itp.)- np. akt urodzenia, książeczka zdrowia, świadectwa szkolne, orzeczenia ^x.
- Zadbaj o zameldowanie dziecka, zapisanie do szkoły, przychodni.
- Załóż teczkę dziecka.
- Spisz listę rzeczy dziecka do zeszytu odzieżowego lub karty odzieżowej.
- Sporządź pierwszy plan pomocy dziecku i rodzinie we współpracy z rodziną i asystentem rodziny/pracownikiem socjalnym OPS ^x.
- Sporządzaj systematycznie dokumenty. według Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej analizując tworzone przez siebie narzędzia (np. ekomapę, genogram, analizę mocnych stron i potrzeb).
- Ustal z dyrekcją termin spotkania Zespołu ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka, przedstaw propozycję listy osób do zaproszenia z danymi kontaktowymi, przygotuj informacje niezbędne do spotkania, weź w nim udział ^x.
- Sporządź protokół z Zespołu i zapisz w nim ustalenia wszystkich stron.

^x Nie wszystko musisz robić sam. Szukaj wsparcia np. u pracownika socjalnego, asystenta rodziny, rodziców, kuratora.

^x Pamiętaj, że asystent rodziny/przedstawiciel OPS to ważny partner we współpracy na rzecz dziecka i rodziny

^x Pamiętaj o zaproszeniu na Zespół ważnych partnerów do współpracy (asystenta rodziny/przedstawiciela OPS, kuratora itp.)

O co warto zadbać w kolejnym okresie pobytu dziecka?

(od 3-18 m-ca)

Realizując cel:

powrót do domu rodzinnego

W pracy z dzieckiem:

- Wzmacniaj więzi rodzinne, zadbaj o możliwość kontaktu dziecka z rodzicami (urlopowania, rozmowy telefoniczne, wizyty, zaproszenia do placówki).
- Buduj relację z dzieckiem, zaufanie poprzez wspólne działania (np. odwiedziny u rodziny, wyjścia na zakupy dla społeczności, spacery i zaspokajanie potrzeb).
- Monitoruj sytuację szkolną (kontakt z wychowawcą klasy), wspieraj dziecko w osiągnięciu sukcesu edukacyjnego (motywuuj, pomagaj w odrabianiu zadań domowych, w razie konieczności zadbaj o korepetycje).
- Poznaj zainteresowania oraz potrzeby wyższe dziecka i rozwijaj je.
- Zaopatruj dziecko w potrzebne rzeczy (ubrania, środki czystości, podręczniki itp.), planuj wspólne zakupy.
- Wspieraj, modeluj w nabywaniu praktycznych umiejętności życiowych adekwatnie do możliwości rozwojowych dziecka, ucz samodzielności w czynnościach domowych i samoobsługi, obsługi sprzętów domowych). Planuj konkretne działania w tym zakresie np. wspólne przygotowanie potraw, układanie w szafie, sprzątanie w pokoju itp..
- Wspieraj, modeluj w nabywaniu kompetencji społecznych. Planuj konkretne działania w tym zakresie np. rozmowy o obowiązkach,

Realizuj zadania określone podczas Zespołu ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka i informuj dziecko o planach i postępach

prawach, rolach społecznych, rolach w rodzinie rozmowy o przyjaźni, miłości, odpowiedzialności itp.

- Zadbaj o równowagę emocjonalną, rozmawiaj z dzieckiem o emocjach, odbarczaj z poczucia winy, urealnij sytuację. Jeśli jest taka potrzeba, zachęcaj do spotkań z psychologiem^x.
- Zadbaj o rozwój duchowy np. wspólne msze św., przygotowywanie do sakramentów.
- Wzmacniaj za podejmowane działania, doceniaj wysiłek, rozmawiaj o trudnościach.
- Monitoruj sytuację zdrowotną dziecka, korzystaj z porad specjalistów w razie potrzeby.
- Buduj tożsamość i poczucie przynależności dziecka do rodziny poprzez rozmowy o mocnych stronach członków rodziny, przywołuj dobre wspomnienia, rozmawiaj o trudnych sytuacjach w rodzinie, możesz wykorzystać do tego narzędzia np. ekomapę, genogram.
- Buduj poczucie wartości u dziecka, doceniaj za wysiłek, chwal, wspieraj, zachęcaj do podejmowania odpowiedzialnych zadań, przydzielaj zadania adekwatnie do wieku i rozwoju itd.
- Zachęcaj do pozytywnych relacji koleżeńskich, rówieśniczych.
- Poinformuj dziecko o organizowanym kolejnym weryfikacyjnym Zespole ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka, opowiedz o celu spotkania, planowanym przebiegu, zaproszeniu rodziców.
- Przekaż dziecku, najlepiej wraz z rodzicami, najistotniejsze ustalenia z Zespołu - informacje adekwatne do jego wieku i rozwoju.

Strata to nadal ważny temat do rozmów, towarzysz dziecku w przeżywaniu żalu po rozłączeniu z bliskimi, konsultuj sposoby wsparcia emocjonalnego z psychologiem

Współpracując z rodziną:

Jeśli rodzice/rodzic współpracują/e:

- Utrzymuj kontakt realizując postanowienia z Zespołu ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka lub kontraktu.
- Umożliwaj spędzanie czasu rodziny z dzieckiem, zachęcaj do urlopowania, motywuj do współpracy, doceniaj za wysiłek, rozmawiaj z nimi o tym, co jest ważne dla dziecka, wymieniaj się informacjami.
- Angażuj rodziców w życie dziecka np. szkoła, zdrowie, zabawa, zakupy itp.
- Współpracuj z asystentem rodziny, pracownikiem socjalnym, kuratorem - wymiana informacji.
- Jeśli rodzina nie ma asystenta-zachęcaj rodziców do dbałości o zdrowie fizyczne i psychiczne oraz do podjęcia leczenia i terapii (indywidualnej, rodzinnej), pomóż w skontaktowaniu się ze specjalistami.
- Modeluj prawidłową relację „bezpieczny dorosły-dziecko”, zachęcaj rodziców do udziału w szkole dla rodziców.
- Zadbaj o organizację weryfikacyjnych Zespołów ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka co najmniej co pół roku, zadbaj o obecność rodziców na spotkaniu (ewaluacja i ustalenie nowych zadań).
- Jeśli rodzina nie ma asystenta, wspieraj rodziców w złożeniu wniosku do sądu o powrót dziecka pod ich opiekę^x.
- Zwiększaj zakres odpowiedzialności rodziców za sprawy dziecka-deleguj stopniowo coraz bardziej odpowiedzialne zadania, monitoruj i wzmacniaj.

Pamiętaj! Warto na każdym etapie konsultować swoje działania z liderem, psychologiem, zespołem oraz na superwizjach

Pamiętaj o zaproszeniu na Zespół ważnych partnerów do współpracy (asystenta rodziny/przedstawiciela OPS, kuratora itp.)

- Porozmawiaj na temat różnych form wsparcia rodzica w wychowywaniu dziecka - świetlice środowiskowe, korepetytorzy, świetlice szkolne, pedagog itd.

Jeśli rodzice/rodzic nie współpracują/e:

- Mimo braku efektów, podejmuj próby kontaktu telefonicznego, osobistego, listownego, zachęcaj rodziców do spotkań z dzieckiem i włączania się w jego sprawy. Motywuj do współpracy, doceniaj za najmniejszy wysiłek, rozmawiaj z nimi o tym, co jest ważne dla dziecka, informuj o jego sukcesach.
- Współpracuj z asystentem rodziny, pracownikiem socjalnym, kuratorem (wymiana informacji).
- Rozmawiaj z rodzicami o konsekwencjach braku współpracy, przypominaj o zapisie z ustawy art.100 pkt 4a

„Dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej w terminie 18 miesięcy od dnia umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej składa do właściwego sądu wnioski wraz z uzasadnieniem o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zrządzeń wobec dziecka celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny albo umieszczenia go w rodzinie przysposabiającej. Do wniosku dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej dołącza opinię gminy lub podmiotu prowadzącego pracę z rodziną”.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej art.100 pkt 4

- Jeśli uda się umówić z rodzicem na jakiegokolwiek zadania, wykorzystaj do tego kontrakt.
- Jeśli rodzina nie ma asystenta, zachęcaj rodziców do dbałości o zdrowie fizyczne i psychiczne oraz do podjęcia leczenia i terapii (indywidualnej, rodzinnej), jeśli wyrażą taką potrzebę, pomóż w skontaktowaniu się ze specjalistami ^x.
- Określ mocne strony członków rodziny i na tej podstawie wybierz do współpracy tych, którzy mogliby mieć znaczący wpływ na życie dziecka.

Pamiętaj! Warto na każdym etapie konsultować swoje działania z liderem, psychologiem, zespołem oraz na superwizjach

- Zachęcaj członków dalszej rodziny do utrzymywania kontaktów z dzieckiem i interesowania się jego sprawami życiowymi.
- Utrzymuj kontakt z dalszą rodziną, jako potencjalnymi kandydatami w przyszłości na opiekunów zastępczych lub dorosłych osób

wspierających proces usamodzielnienia, rozpoznaj ich gotowość w tym obszarze .

- Zadbaj o organizację weryfikacyjnych Zespołów ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka co najmniej co pół roku, postaraj się o obecność rodziców i wytypowanych wcześniej członków dalszej rodziny na spotkaniu (ewaluacja, określenie kolejnego celu głównego w planie pomocy, zapytanie członków rodziny o gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej dla dziecka, lub wspierania go w przyszłości, ustalenie działań)^x .
- Jeśli nie ma wśród członków rodziny osób wyrażających gotowość do pełnienia funkcji opiekunów zastępczych, zadbaj o zaproszenie przedstawiciela Ośrodka Adopcyjnego.
- Przekaż dziecku, najlepiej wraz z rodzicami, najistotniejsze ustalenia z Zespołu - informacje adekwatne do jego wieku i rozwoju.

Pamiętaj o zaproszeniu na Zespół ważnych partnerów do współpracy (asystenta rodziny/przedstawiciela OPS, kuratora itp.)

Prowadząc dokumentację:

- Zgłaszaj zapotrzebowanie na indywidualną pracę z dzieckiem i rodziną w oparciu o plan pomocy dziecku.
- Systematycznie (comiesięcznie) uzupełniaj kartę pobytu dziecka.
- W razie potrzeby sporządzaj opinie i inne pisma do sądu oraz innych instytucji o swoim podopiecznym.
- Twórz kolejne plany pomocy dziecku wykorzystując wnioski z Zespołów ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka i wskazania po diagnozie.

Pamiętaj, to Ty masz największą wiedzę na temat swojego podopiecznego

- Analizuj i uaktualniaj narzędzia, na podstawie których pracujesz np. Ekomapa, Genogram, kontrakty, inne.
- W przypadku rodziców niewspółpracujących, analizuj i uaktualniaj narzędzia np. Ekomapa, Genogram, kontrakty, inne, szczególnie pod kątem możliwości pozyskania kandydatów na opiekunów zastępczych w rodzinie lub pozyskania dorosłych osób wspierających dziecko w procesie usamodzielnienia.
- W razie konieczności zadbaj o złożenie wniosków do Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej np. o opinie, orzeczenia, informacje.
- Sporządź protokół z Zespołu i zapisz w nim ustalenia wszystkich stron.

O co warto zadbać po 18 miesiącu pobytu dziecka?

Realizując cel:

umieszczenie dziecka w rodzinie przysposabiającej:

W pracy z dzieckiem:

- Poinformuj dziecko o zmianie celu głównego, adekwatnie do jego wieku i możliwości rozwojowych.
- Przygotuj dziecko do zmiany, wyjaśnij czym jest rodzina adopcyjna, jaką może pełnić rolę w jego życiu, poinformuj o formalnościach związanych ze zgłoszeniem do Ośrodka Adopcyjnego, rozmawiaj o stracie, zapewnij wsparcie psychologa.
- W przypadku dzieci powyżej 13r.ż. zadbaj o to, by miało okazję do wyrażenia swojej opinii związanej z gotowością zamieszkania w rodzinie adopcyjnej, wspieraj dziecko w podjętej decyzji, wyjaśnij wątpliwości.

Realizuj zadania określone podczas Zespołu ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka, informuj dziecko o planach i postępach

Możesz skorzystać z rozmowy z psychologiem jak prowadzić pracę z dzieckiem związaną ze stratą w różnych obszarach (rodzice, opiekun bezpośredni, rówieśnicy)

- Rozmawiaj z dzieckiem na temat jego obecnej sytuacji prawnej (rodzice pozbawieni władzy rodzicielskiej), urealnij sytuację (porozmawiaj o tym, że wszystkie możliwości w sprawie powrotu pod opiekę rodziców zostały wyczerpane - opieraj się na faktach), minimalizuj obawy, lęk.
- Rozmawiaj również z dzieckiem o możliwych scenariuszach (pozyskanie kandydatów, brak kandydatów) i wytłumacz, jakie działania będziesz podejmować w związku z obydwojema opcjami.
- Zapewnij dziecku wsparcie emocjonalne, zadbaj o wspólny czas.
- Ustal miejsce i czas pierwszego spotkania z kandydatami na nowych rodziców.
- Towarzysz dziecku w czasie pierwszych kontaktów z nową rodziną^x.
- Czuwaj nad kolejnymi spotkaniami, monitoruj.
- Zadbaj o tożsamość dziecka, rozmawiaj o przynależności do rodziny biologicznej, przygotuj pamiątki, zdjęcia aby dziecko mogło je zabrać ze sobą.
- Wspieraj dziecko w tworzeniu się relacji między nim a kandydatami na nowych rodziców, a jednocześnie rozluźnij swoje z nim relacje, innymi wychowawcami i grupą.
- Poinformuj szkołę o nowej sytuacji dziecka.
- Nadal dbaj o potrzeby podopiecznego w każdej sferze życia, w oparciu o 5 kategorii potrzeb dziecka, a jednocześnie włączaj kandydatów na rodziców adopcyjnych w działania z dzieckiem-deleguj zadania np. wspólne wyjścia na zakupy, odrabianie zadań itp.
- Zadbaj o możliwość pożegnania się dziecka z Tobą, innymi ważnymi dla niego osobami.
- W sytuacji braku kandydatów na rodziców przysposabiających poinformuj dziecko o organizowanym kolejnym weryfikacyjnym

Pamiętaj o współpracy z Ośrodkiem Adopcyjnym; monitoruj działania ośrodka w zakresie poszukiwań kandydatów i ustalania form kontaktów dziecka z kandydatami.

- Zespole ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka. Opowiedz o celu spotkania, planowanym przebiegu, zaproszeniu rodziców).
- Przekaż dziecku, najlepiej wraz z rodzicami, najistotniejsze ustalenia z Zespołu, informacje adekwatne do jego wieku i rozwoju.

Współpracując z rodziną:

- Przekaż informację o zgłoszeniu dziecka do Ośrodka Adopcyjnego.
- Zachęcaj rodziców do podjęcia decyzji „uwolnienia dziecka”, rozmawiaj na temat potrzeby wyrażenia zgody „mentalnej” na zamieszkanie dziecka w rodzinie adopcyjnej, zachęcaj rodziców do osobistego przekazania dziecku swojej zgody, zapewnij wsparcie rodzicom, w miarę możliwości przygotuj rodzica do tej rozmowy.
- Zaoferuj wsparcie psychologa.
- Rozmawiaj również z rodzicami o możliwych scenariuszach (pozyskanie kandydatów, brak kandydatów) i wytłumacz jakie działania będziesz podejmować w związku z obydwoimi opcjami.
- W momencie pozyskania kandydatów na rodzinę przysposabiającą, rozpocznij pracę nad rozluźnianiem kontaktów rodziców z dzieckiem i wychowawcą.
- W przypadku braku kandydatów na rodziców przysposabiających zadбай o organizację weryfikacyjnego Zespołu ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka, postaraj się o obecność rodziców (ewaluacja, określenie kolejnego celu głównego w planie pomocy).

Prowadząc dokumentację:

- Skompletuj i zadбай o złożenie Karty dziecka do Ośrodka Adopcyjnego, monitoruj postępy w sprawie poszukiwania kandydatów.

- Zgłaszaj zapotrzebowanie na indywidualną pracę z dzieckiem i rodziną w oparciu o plan pomocy dziecku.
- Systematycznie (comiesięcznie) uzupełniaj kartę pobytu dziecka.
- W razie potrzeby sporządzaj opinie i inne pisma do sądu i innych instytucji o swoim podopiecznym.
- Twórz kolejne plany pomocy dziecku wykorzystując wnioski z Zespołów ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka i wskazania po diagnozie.
- Analizuj i uaktualniaj narzędzia, na podstawie których pracujesz np. Ekomapa, Genogram, kontrakty, inne.
- W razie konieczności, zadбай o złożenie kolejnych wniosków do Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej np. o opinie, orzeczenia, informacje.
- Sporządź protokół z Zespołu i zapisz w nim ustalenia wszystkich stron.

Pamiętaj, to Ty
masz największą
wiedzę na temat
swojego
podopiecznego

Realizując cel:

umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej:

W pracy z dzieckiem:

- Poinformuj dziecko o zmianie celu głównego, adekwatnie do jego wieku i możliwości rozwojowych.
- Przygotuj dziecko do zmiany, wyjaśnij czym jest rodzina zastępcza, jaką może pełnić rolę w jego życiu, poinformuj dziecko, że ma prawo do kontaktu z rodzicami, rodziną, rozmawiaj o stracie, zapewnij wsparcie psychologa.

Możesz skorzystać
z rozmowy z
psychologiem jak
prowadzić pracę z
dzieckiem
związaną ze stratą
w różnych
obszarach
(rodzice, opiekun
bezpośredni,
rówieśnicy)

- Rozmawiaj również z dzieckiem o możliwych scenariuszach (pozyskanie kandydatów, brak kandydatów) i wytłumacz jakie działania będziesz podejmować w związku z obydwojema opcjami.
- W przypadku dzieci powyżej 13r ż. zadbaj o to, by miało okazję do wyrażenia swojej opinii związanej z gotowością zamieszkania w rodzinie zastępczej, wspieraj dziecko w podjętej decyzji, wyjaśniaj wątpliwości.
- Towarzysz w początkach kontaktu z rodziną zastępczą.
- Podtrzymuj więź dziecka z rodziną naturalną, w sposób bezpośredni i pośredni.
- Jeśli znajdą się kandydaci na opiekunów zastępczych, wspieraj dziecko w tworzeniu się relacji między nimi, a jednocześnie rozluźniaj swoje z nim relacje, innymi wychowawcami i grupą.
- Poinformuj szkołę o nowej sytuacji dziecka.
- Nadal dbaj o potrzeby podopiecznego w każdej sferze życia, w oparciu o 5 kategorii jego potrzeb dziecka, a jednocześnie włączaj kandydatów na opiekunów zastępczych w działania z dzieckiem- deleguj zadania np. wspólne wyjścia na zakupy, odrabianie zadań itp.
- Zadbaj o możliwość pożegnania się dziecka z Tobą, innymi ważnymi dla niego osobami (wychowawcy, rówieśnicy itd.).
- W sytuacji braku kandydatów na opiekunów zastępczych, poinformuj dziecko o organizowanym kolejnym weryfikacyjnym Zespole ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka, opowiedz o celu spotkania, planowanym przebiegu, zaproszeniu rodziców.
- Przekaż dziecku, najlepiej wraz z rodzicami, najistotniejsze ustalenia z Zespołu, informacje adekwatne do jego wieku i rozwoju.

Pamiętaj! Warto na każdym etapie konsultować swoje działania z liderem, psychologiem, zespołem oraz na superwizjach

Współpracując z rodziną:

- Umożliwaj kontakt dziecka z rodziną.
- Porozmawiaj z rodzicami - wyjaśnij czym jest rodzina zastępcza, jaką może pełnić rolę w życiu ich dziecka, poinformuj, że mają prawo do kontaktu z nim i podejmowania działań w celu odzyskania dziecka.
- Rozmawiaj również z rodzicami o możliwych scenariuszach (pozyskanie kandydatów, brak kandydatów) i wytłumacz, jakie działania będziesz podejmować w związku z obydwojema opcjami.
- Zachęcaj rodziców do podjęcia decyzji „uwolnienia dziecka”, rozmawiaj na temat potrzeby wyrażenia zgody „mentalnej” na zamieszkanie dziecka w rodzinie zastępczej, zachęcaj rodziców do osobistego przekazania dziecku swojej zgody, zapewnij wsparcie rodzicom, w miarę możliwości przygotuj rodzica do tej rozmowy.
- Zaoferuj wsparcie psychologa.
- Zadbaj o to, aby odbyło się spotkanie rodziców z kandydatami na opiekunów zastępczych, korzystaj ze wsparcia lidera i dyrektora w tym zakresie.
- W przypadku braku kandydatów na opiekunów zastępczych, zadbaj o organizację weryfikacyjnego Zespołu ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka, postaraj się o obecność rodziców (ewaluacja, określenie kolejnego celu głównego w planie pomocy)

Współpracując z kandydatami na opiekunów zastępczych:

- Jeśli kandydaci na opiekunów zastępczych nie są Ci znani, nawiąż z nimi kontakt.
- Przekaż ważne informacje o dziecku i rodzinie np. szkoła, lekarze, choroby itp.

- Umożliwaj kontakt z dzieckiem, ustal formy współpracy.
- Zadbaj o to, aby odbyło się spotkanie rodziców zastępczych z rodzicami biologicznymi dziecka, korzystaj ze wsparcia lidera i dyrektora w tym zakresie, jeśli to możliwe zadbaj o to, aby kandydaci umówili się na formę kontaktu rodziców z dzieckiem oraz rodzeństwem przebywającym w innych miejscach pobytu.
- Czuwaj nad kolejnymi spotkaniami kandydatów z dzieckiem, monitoruj.
- Rozmawiaj z kandydatami o potrzebie tożsamości dziecka, rozmawiaj o przynależności do rodziny biologicznej.
- Włączaj kandydatów na opiekunów zastępczych w działania z dzieckiem - deleguj zadania np. wspólne wyjścia na zakupy, odrabianie zadań itp.

Prowadząc dokumentację:

- Przygotuj informację do PCPR o potrzebie poszukiwania dla dziecka rodziny zastępczej, w razie potrzeby skompletuj niezbędne dokumenty, monitoruj postępy w sprawie poszukiwania kandydatów.
- Zgłaszaj zapotrzebowanie na indywidualną pracę z dzieckiem i rodziną w oparciu o plan pomocy dziecku.
- Systematycznie (comiesięcznie) uzupełniaj kartę pobytu dziecka.
- W razie potrzeby sporządzaj opinie i inne pisma do sądu i innych instytucji o swoim podopiecznym.
- Twórz kolejne plany pomocy dziecku wykorzystując wnioski z Zespołów ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka i wskazania po diagnozie.
- Analizuj i uaktualniaj narzędzia, na podstawie których pracujesz np. Ekomapa, Genogram, kontrakty, inne.

Pamiętaj, to Ty
masz największą
wiedzę na temat
swojego
podopiecznego

- W razie konieczności zadbaj o złożenie kolejnych wniosków do Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej np. o opinie, orzeczenia, informacje.
- Sporządź protokół z Zespołu i zapisz w nim ustalenia wszystkich stron.

Realizując cel:

Przygotowanie do usamodzielnienia

W pracy z dzieckiem:

Nadal dbaj o potrzeby podopiecznego w każdej sferze życia, w oparciu o 5 kategorii potrzeb dziecka. Szczególnie:

- Zadbaj o jego emocje związane ze stratą (zmiana celu, pozostanie w placówce do pełnoletniości, rozłąka).
- Ucz nazywania, okazywania, kontrolowania emocji, rozpoznawania u innych, rozładowywania napięcia, szukania pomocy w sytuacjach kryzysowych, stresie.
- Wzmacniaj poczucie własnej wartości podopiecznego np. rozmawiaj z nim o jego marzeniach, planach, pokazuj jego mocne strony, chwal za osiągnięcia, deleguj zadania, dawaj możliwość pełnienia odpowiedzialnych funkcji, zachęcaj do tego, wspieraj w działaniach.
- Rozwijaj system wartości u podopiecznego- określaj z nim cele wyższe, pomóż w poszukiwaniu autorytetów, ideałów, wzorców, wspieraj w wierze, pielęgnowaniu tradycji, rozwijaniu systemu moralnego, pomóż w analizowaniu konsekwencji decyzji, zachęcaj do niesienia pomocy najbliższemu, udzielania się w akcjach społecznych, rozmawiaj o tolerancji, patriotyzmie).
- Buduj jego poczucie tożsamości np. pokazuj mocne strony członków rodziny, zachęcaj do pozytywnych wspomnień i rozmów o nich, podtrzymuj relacje z rodziną.

Pamiętaj! Warto na każdym etapie konsultować swoje działania z liderem, psychologiem, zespołem oraz na supervizjach

- Pomagaj w budowaniu pozytywnej relacji podopiecznego z dorosłą osobą z zewnątrz, aby była ona dla niego wsparciem w przyszłości po usamodzielnieniu, umożliwiał i zachęcaj do kontaktów, wspólnych działań, zachęcaj np. do pozostania opiekunem prawnym, opiekunem usamodzielnienia, itp..
- Rozmawiaj z podopiecznym o jego planach zamieszkania po opuszczeniu placówki (dom rodzinny, inne miejsce).
- Wspólnie z podopiecznym zrób bilans korzyści i strat związanych z zamieszkaniem w poszczególnych miejscach.
- W zależności od dokonanego wyboru podejmijcie odpowiednie kroki, np.:

Dom rodzinny	Inne miejsce:
zorganizuj spotkanie podopiecznego z rodziną (poinformuj o jego decyzji, omów możliwości, warunki, oczekiwania stron);	wraz z dzieckiem dowiedz się o możliwość jego zamieszkania w mieszkaniu chronionym, komunalnym, wynajętym, DPS itp. (np. telefonicznie, pisemnie, wyjeżdżając do instytucji na rozmowę);
dowiedz się, jaka jest sytuacja majątkowa dziecka - względem domu, mieszkania zajmowanego przez członków rodziny, jego praw do własności i ewentualnego zadłużenia, alimentów;	w razie potrzeby skompletuj lub monitoruj skompletowanie odpowiednich dokumentów i dopilnuj ich dostarczenia np. na Komisję ds. orzekania o stopniu niepełnosprawności lub niepełnosprawności;
jeżeli to możliwe, monitoruj sprawy spadkowe w tym zakresie - współpracuj z opiekunem prawnym;	współpraca z opiekunem prawnym.
jeżeli to możliwe, przed usamodzielnieniem zadbaj wraz z podopiecznym o wyodrębnienie jego przestrzeni i zaopatrzenia go w najniezbędniejsze rzeczy, sprzęty;	
w razie potrzeby skompletuj lub	

monitoruj skompletowanie odpowiednich dokumentów i dopilnuj ich dostarczenia np. na Komisję ds. orzekania o stopniu niepełnosprawności lub niepełnosprawności- współpraca z opiekunem prawnym.

- Dbaj o to, aby dziecko nabywało umiejętności życiowe adekwatnie do wieku i jego możliwości np. w obszarze:

Dbania o zdrowie i higienę osobistą	Prowadzenia gospodarstwa domowego	Załatwiania spraw urzędowych
zachęcaj do regularnego kontrolowania zdrowia, pokazuj możliwości poszukiwania specjalistów, ucz korzystania z ich pomocy i towarzyszyć podczas wizyt;	ucz przygotowywania posiłków, przetworów, robienia zakupów (według wcześniej sporządzonej listy); dysponowania budżetem (wyszczególnienie najistotniejszych wydatków domowych, plan oszczędzania);	zachęcaj do kontaktu z instytucjami m. in. w celu wyrobienia NIP, paszportu, dowodu osobistego, założenia konta, przekierowania renty, uzyskania wsparcia rzeczowego i finansowego po usamodzielnieniu i skąd je można uzyskać, jak wypełnić
rozmawiaj na temat zdrowego podejścia do życia seksualnego;	zapoznaj z różnymi formami płatności;	i składać wnioski i inne pisma itp.
rozmawiaj na temat skutków związanych z nałogami oraz możliwościach terapii w tym zakresie;	ucz wypełnienia formularzy, przelewów;	
rozmawiaj na temat zdrowego odżywiania, przestrzegaj przed takimi chorobami jak m.in. bulimia, anoreksja;	ucz porządkowania domu; obsługi sprzętów AGD i RTV, ogrodowych i innych;	
ucz dbałości o czystość ciała, schludny wygląd,	zachęcaj do dbania o estetykę pomieszczeń (umeblowanie, dekorowanie);	

czystość ubrań, otoczenia w którym przebywa;
ucz dbałości o teren wokół domu (rośliny, porządek, prace majsterkowe).
ucz określania potrzeb związanych np. z zakupem odzieży, obuwia i innych;
ucz racjonalnego używania kosmetyków.

- Motywuj dziecko do podejmowania aktywności w zakresie podnoszenia swoich kompetencji związanych z wykształceniem, uzyskaniem zawodu, np.:

Szkoły

Kursy, szkolenia, doskonalenia zawodowe itp.

zadbaj o to, aby w miarę potrzeb podopieczny miał aktualne opinie, informacje, orzeczenia, badania predyspozycji;

zadbaj o to, aby w miarę potrzeb podopieczny miał możliwość skorzystania z doradztwa zawodowego;

wspieraj w decyzjach dotyczących wyboru dalszego kształcenia (wybór odpowiedniej szkoły, kierunku, zalogowanie w systemie, złożenie dokumentacji, urealnij pomysły związane z wyborem szkoły-dostosowanie do możliwości);

wspieraj w poszukiwaniach i decyzjach dotyczących wyboru odpowiednich kursów, programów i innych form doskonalenia zawodowego np. kurs prawa jazdy, komputerowy (wyszukiwanie w gazetach, tablicach ogłoszeń, Internecie, bilans korzyści);

mobilizuj do systematycznego uczestnictwa w zajęciach;

ucz pisania CV, wypełniania wniosków i innych dokumentów związanych z przyszłym uczestnictwem;

dbaj o wyrównywanie deficytów-korepetycje, wspólna nauka;

rozwijaj zdolności edukacyjne podopiecznego poprzez udział w dodatkowych zajęciach np. z j. angielskiego, informatycznych, sportowych;

wspieraj w stałości w podejmowanych zobowiązaniach (związanych z systematycznością, odpowiedzialnością, obowiązkowością, punktualnością,

zadbaj, aby podopieczny miał możliwość skorzystania z doradztwa zawodowego, pedagogicznego, zajęć pedagogicznych, odbycia praktyk itp.;

ucz pisania podań;

pokaż możliwość skorzystania ze stypendiów: naukowego, socjalnego.

słuchaniem poleceń przełożonego).

- Podejmuj wraz z podopiecznym próby poszukiwania dla niego pracy - dorywczej, stałej (planowanie działań w czasie, wyszukiwanie ofert, pisanie podań i CV, składanie, wspieranie podczas okresu oczekiwania, rozmowy o cierpliwości, zachęcanie do podjęcia kolejnego wysiłku, rozmowy o sukcesach, podsumowywanie działań, wspólne szukanie innych rozwiązań).
- Pokazuj korzyści z możliwości podjęcia pracy (strona finansowa, ubezpieczenie, staż pracy w kontekście przyszłej emerytury).
- Nadal rozwijaj zainteresowania podopiecznego - rozbudzaj pasje poprzez modelowanie, wspólnie wychodźcie na różnego rodzaju zajęcia, umożliwiał udział, pokazuj wachlarz możliwości, zachęcaj do aktywności (kultura, sport, muzyka itp.), chwal za odnoszone sukcesy, wspieraj, doceniaj wysiłki.
- Zadbaj o to, aby podopieczny na rok przed pełnoletnością wybrał opiekuna usamodzielnienia i złożył odpowiednią informację w tym zakresie do PCPR.
- Monitoruj proces tworzenia programu usamodzielnienia przez podopiecznego z opiekunem usamodzielnienia, w razie potrzeby wspieraj ich w tych działaniach, dopilnuj, aby terminowo go złożyli.
- Odpowiednio do wieku i możliwości rozwojowych dziecka deleguj mu zadania, aby miało okazję do podejmowania decyzji, zwiększaj jego odpowiedzialność.

- Rozwijaj u podopiecznego kompetencje społeczne - rozmawiaj na temat norm społecznych, ról życiowych np. tworzenia swojej rodziny, relacji z przyjaciółmi, partnerem, ucz podopiecznego asertywności, współpracy w grupie, pozytywnej komunikacji, kompromisu, odpowiedniego zachowania się w różnych miejscach i sytuacjach.
- Rozmawiaj z podopiecznym o jego emocjach i uczuciach, rozterkach, wahaniach, lękach i obawach związanych ze zbliżającym się terminem odejścia z placówki.
- Korzystaj ze wsparcia w rozmowach z podopiecznym u lidera, dyrektora, kuratora, policji, szkoły, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, opiekuna prawnego.
- W momencie zbliżającego się terminu pełnoletniości podopiecznego zorganizuj Zespół ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka z jego udziałem - rozpatrzenie na nim wszystkie możliwości zamieszkania dziecka i wesprzyjcie go w podjętej decyzji, ustalcie działania i osoby do wsparcia, w tym zewnętrznego.
- W sytuacji decyzji podopiecznego o pozostaniu po 18 r.ż. w placówce zadbaj o to, aby zwrócił się z wnioskiem do dyrektora o taką możliwość oraz zapoznał i zaakceptował warunki dalszego pobytu.
- W momencie zbliżającego się terminu opuszczenia placówki przez podopiecznego, zorganizuj Zespół ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka z jego udziałem - rozpatrzenie na nim wszystkie możliwości zamieszkania dziecka i wesprzyjcie go w podjętej decyzji, ustalcie działania i osoby do wsparcia, w tym zewnętrznego.

W pracy z dzieckiem przejawiającym zachowania demoralizacyjne:

W miarę możliwości staraj się realizować powyższe działania!

Ponadto:

- Badaj przyczyny niepożądanego zachowania u podopiecznego.
- Przeprowadzaj z nim niezbędne rozmowy dyscyplinujące, motywujące, urealnijające, pokazuj konsekwencje, następstwa negatywnego zachowania.
- Zachęcaj do skorzystania z wsparcia psychologicznego.
- Diagnozuj niepokojące zachowania dziecka u specjalistów.
- Korzystaj ze wsparcia (lidera, dyrektora, kuratora, policji, szkoły, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, opiekuna prawnego) w rozmowach dyscyplinujących z podopiecznym, przeprowadzaniu niezbędnych testów, informowania sądu, wnioskowania o zmianę środka wychowawczego, zmianę szkoły.
- Towarzysz podopiecznemu podczas badań w RODK i rozpraw sądowych.
- Umawiaj się z podopiecznym na najmniejsze pozytywne działania - kontrakty. Weryfikuj ustalenia i doceniaj za zrealizowane zadania - chwal, omawiaj trudności.
- Urealniaj skutki stosowania używek poprzez np. wyjścia do MOZU, MONAR-u, Zakładu Karnego, ośrodków dla bezdomnych itp.

W sytuacji konieczności umieszczenia podopiecznego w ośrodku (np. MOW, MOS, leczniczym):

- Zadbaj o stały kontakt własny (telefoniczny, listowny, osobisty) z podopiecznym.
- Wspieraj go emocjonalnie oraz dbaj o zaopatrywanie go na bieżąco w niezbędne środki czystości, odzież, materiały szkolne (wysyłaj paczki), leki itp.
- Współpracuj z wychowawcą dziecka w ośrodku (wymiana informacji, wspólne ustalenia form współpracy).
- Zachęcaj rodzinę dziecka do kontaktów z nim (odwiedziny, rozmowy telefoniczne) oraz wsparcia (emocjonalnego i rzeczowego).

Współpracując z rodziną dziecka:

- Realizuj ustalenia z Zespołu ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka.
- Umożliwiaj kontakty rodziny z dzieckiem, zachęcaj do nich, wspieraj w podjętej decyzji np. odwiezienie dziecka do domu, nocowanie rodzica w placówce, monitoruj przebieg.
- Zachęcaj do udziału rodziców w różnego rodzaju formach wsparcia (asystent rodziny, szkoła dla rodziców itd.).
- Włączaj ważnych dla dziecka członków rodziny w jego sprawy życiowe np. urodziny, święta, informowanie o ważnych wydarzeniach z życia dziecka, zachęcanie do wspólnych działań, przeprowadzania ważnych rozmów, wsparcie w dyscyplinowaniu, ustalanie wspólnego kierunku oddziaływań wychowawczych, nagradzaniu.

- W momencie zbliżającego się terminu pełnoletniości podopiecznego zorganizuj Zespół ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka z jego udziałem, zaprosz członków rodziny - rozpatrzenie na nim wszystkie możliwości zamieszkania dziecka i zachęć rodzinę do wsparcia go w podjętej decyzji, ustalcie działania i konkretne osoby do wsparcia.
- W momencie zbliżającego się terminu opuszczenia placówki przez podopiecznego zorganizuj Zespół ds. Okresowej Oceny

Sytuacji Dziecka z jego udziałem, zaprosz członków rodziny- rozpatrzenie na nim wszystkie możliwości zamieszkania dziecka i zachęć rodzinę do wsparcia go w podjętej decyzji, ustalcie działania i konkretne osoby do wsparcia.

Prowadząc dokumentację:

- Zgłaszaj zapotrzebowanie na indywidualną pracę z dzieckiem i rodziną w oparciu o plan pomocy dziecku.
- Systematycznie (comiesięcznie) uzupełniaj kartę pobytu dziecka.
- W razie potrzeby sporządzaj opinie i inne pisma do sądu i innych instytucji o swoim podopiecznym.
- Twórz kolejne plany pomocy dziecku wykorzystując wnioski z Zespołów ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka, programu usamodzielnienia i wskazań po diagnozie.
- Analizuj i uaktualniaj narzędzia, na podstawie których pracujesz np. Ekomapa, Genogram, kontrakty, inne .
- W razie konieczności zadbaj o złożenie kolejnych wniosków do Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej np. o opinie, orzeczenia, informacje.
- Sporządzaj protokoły z Zespołów i zapisuj w nich ustalenia wszystkich stron.

Pamiętaj! Ty
masz największą
wiedzę na temat
swojego
podopiecznego

Pamiętaj! Warto
na każdym etapie
konsultować
swoje działania
z liderem,
psychologiem,
zespołem oraz na
superwizjach

- Zadbaj o to, aby w teczce dziecka znalazła się kopia programu usamodzielnienia podopiecznego, kontraktu z dyrektorem (w przypadku pełnoletniego podopiecznego).
- W razie konieczności sporządzaj notatki służbowe (dotyczące m.in. agresji, pobicia, kradzieży, uciezek, niepowrotów na noc, nagminnego łamania norm i zasad społecznych, włóczęgostwa, sutenerstwa, prostytucji).
- W razie konieczności przygotuj uzasadnienie do wniosku o zmianę ośrodka.

**Kluczowe osoby, które współuczestniczyły w powstaniu miniporadnika
(w porządku alfabetycznym)**

1	Basara	Agata	Dom dla Dzieci Mrągowo
2	Bielak	Katarzyna	Placówka Opiekuńczo- Wychowawcza Kijany
3	Bruderek	Milena	Dom dla Dzieci Wrocław
4	Chmielecka	Małgorzata	Dom dla Dzieci Wrocław
5	Cieszyńska	Sylvia	Dom dla Dzieci Mrągowo
6	Czartoryski	Marek	Dom dla Dzieci Wrocław
7	Czołba-Szatkowska	Beata	Dom dla Dzieci Ustka
8	Dąbrowska	Iwona	Dom dla Dzieci Mrągowo
9	Dzierzgowski	Dariusz	Dom dla Dzieci Mrągowo
10	Gierek	Sebastian	Dom dla Dzieci Kraków
11	Goraj	Partycja	Dom dla Dzieci Kraków
12	Gronowska	Aleksandra	Dom dla Dzieci Ustka
13	Hendzel	Urszula	Dom Dziecka "Moja Rodzina" - Prałkowce
14	Jukna	Maria	Dom dla Dzieci Kraków
15	Kocoł	Beata	Dom dla Dzieci Kraków
16	Kornalski	Maciej	Dom dla Dzieci Wrocław
17	Krak	Karolina	Dom dla Dzieci Wrocław
18	Krawczyk	Krystian	Dom dla Dzieci Ustka
19	Kuchnowska	Iwona	Dom dla Dzieci Ustka
20	Kuchta	Elżbieta	Dom Dziecka "Moja Rodzina" - Prałkowce
21	Kumaniecka	Magdalena	Dom dla Dzieci Ustka
22	Legutko	Wojciech	Dom dla Dzieci Kraków
23	Lenar	Zdzisława	trenerka
24	Łabuda	Robert	Dom dla Dzieci Nasza Chata Przemysł
25	Mazurek	Sylvia	Dom dla Dzieci Wrocław
26	Miller-Salamon	Karolina	Dom dla Dzieci Kraków
27	Młynarczyk	Agnieszka	Placówka Opiekuńczo- Wychowawcza Kijany
28	Młynarski	Mateusz	Dom dla Dzieci Mrągowo
29	Niechciał	Krystian	Dom dla Dzieci Kraków
30	Oleszkiewicz	Justyna	Placówka Opiekuńczo- Wychowawcza Kijany
31	Paściak	Lucyna	Dom dla Dzieci Nasza Chata Przemysł

32	Piątek - Gawęł	Bożena	trenerka
33	Pietrzak	Paulina	Dom dla Dzieci Ustka
34	Pilch	Jarosław	Dom dla Dzieci Nasza Chata Przemyśl
35	Piwońska	Marta	Placówka Opiekuńczo- Wychowawcza Kijany
36	Polańczyk	Anna	Dom dla Dzieci Kraków
37	Pulkowska	Joanna	Dom dla Dzieci Ustka
38	Roślewska	Karolina	Dom dla Dzieci Kraków
39	Rozgowska	Marzena	Dom dla Dzieci Ustka
40	Ruszkowska	Izabela	Dom dla Dzieci Ustka
41	Rużycka	Patrycja	Dom dla Dzieci Ustka
42	Sus-Żółkiewicz	Magdalena	Dom dla Dzieci Nasza Chata Ostrów
43	Swoboda	Agnieszka	Dom dla Dzieci Kraków
44	Szczygielska	Agnieszka	Dom dla Dzieci Przemyśl
45	Szwabowicz	Anna	Dom dla Dzieci Ustka
46	Ustrzycka	Agnieszka	trenerka
47	Wietrzyk	Teresa	Placówka Opiekuńczo- Wychowawcza Kijany
48	Wiśniewska	Kamila	Dom dla Dzieci Ustka
49	Witkowska	Monika	Dom dla Dzieci Ustka
50	Włodkowska- Zegarowicz	Agnieszka	Dom dla Dzieci Mrągowo
51	Wołek	Marta	Dom dla Dzieci Kraków
52	Zadka	Aneta	Dom dla Dzieci Ustka
53	Zawolik	Małgorzata	Dom dla Dzieci Ustka
54	Zera	Joanna	Dom dla Dzieci Mrągowo

Dziękuję wszystkim innym nie wymienionym tu z imienia i nazwiska osobom uczestniczącym w projekcie zaangażowanym na różnych jej etapach.

Elżbieta Prządka